

**Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen
kohdentamisen tueksi**

Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisessa – haasteita ja mahdollisuuksia

Metsien suojelu Suomessa on painottunut perinteisesti pohjoiseen. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi ja metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantumisen taittamiseksi perustettu METSO-toimintaohjelma auttaa osaltaan saavuttamaan Euroopan unionin tavoitetta pysäyttää monimuotoisuuden väheneminen vuoteen 2020 mennessä. Metsänomistuksen moninaistuvat tavoitteet ovat haaste metsäsuunnittelun kehittämislle.

Suomen Ympäristökeskuksen, Luonnonvarakeskuksen, Helsingin yliopiston, Varsinais-Suomen ELY:n, Metsäkeskuksen ja MTK:n vuosina 2013-2016 toteuttaman yhteishankkeen tavoitteena oli:

1. selvittää, mitkä ovat metsäluonnon *monimuotoisuuden turvaamiskeinojen kohdentamisen* keskeiset haasteet alue- ja tilatasolla sekä
2. kuinka erilaisille metsänomistajille *kohdennettu monimuotoisuusneuvonta* voi vastata niihin, ja
3. edistää *tilarajat ylittävää* monimuotoisuuden turvaamista metsä- ja maatalousympäristöissä.

Tiedon tuottamisesta käytäntöjen kehittämiseen

Tutkimushankkeemme on tuottanut, yhdistänyt ja soveltanut uutta tutkimustietoa ja menetelmiä METSO -ohjelman käytännön toteutukseen ja monipuolisen metsien käytön edistämiseen. Tutkijoiden ja käytännön toteuttajien tiiviin, monitieteisen, vuoropuhelun avulla tunnistettiin monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen avainkysymykset ja edistettiin erilaisten maanomistajien neuvontaa, maanomistajien verkostojen rakentamista ja ekologisen tiedon hyödyntämistä METSO -ohjelman toimenpiteiden kohdentamisessa. Lisäksi tutkimuksessa kehitettiin metsäsuunnittelua ja metsäneuvontaa vastaamaan aiempaa paremmin muuttuvaan lainsäädäntöön ja metsänomistajien moniarvoisiin tavoitteisiin.

Tutkimustuloksia sekä osallistujien havaintoja ja kokemuksia on toistuvasti viestitty koko METSO -alueelle ja myös kansainväliselle tutkijayhteisölle. Asetetut tutkimukselliset ja käytännölliset tavoitteet olivat kunnianhimoiset, mutta tutkija- ja toimijajoukko onnistui toteuttamaan ne kunnialla. Saavutettuja tuloksia voidaan jatkossa soveltaa suoraan käytäntöön palvelemaan metsänomistajien aiempaa monipuolisempaa neuvontaa esimerkiksi metsäneuvojen työn kautta. Tutkimushankkeen hyödyt myös monitieteisen luonnonsuojelututkimuksen jatkokehittämiselle ovat kiistattomat.

Luonnon monimuotoisuutta voidaan säilyttää nykyistä paremmin tarkastelemalla laajempia kokonaisuuksia sekä yhdistämällä luonnontieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä tietoa. Tämä mahdollistaa suojelun kohdentamisen aiempaa paremmin juuri niiden maanomistajien maille, joiden alueilla sijaitsee monimuotoisuuden kannalta arvokkaita elinympäristöjä ja jotka suhtautuvat suojeluun myönteisesti.

Monimuotoisuuden suojelua tarkastellaan nykyisin liian usein vain yhden metsikön osalta kerrallaan, kun tärkeää olisi, että suojelualueverkosto muodostaa ekologisesti toimivan verkoston. Yleisin suojelutapa on omaehtoinen suojelu – lähes joka metsätalalla on jotain, minkä maanomistaja haluaa jättää luonnontilaan ja jonka käsittelemättä jättäminen ei huononna taloudellista tuottoa, vaan voi jopa parantaa sitä. Tilarajat ylittävää suojelua saadaan alkuun suunnittelu- ja neuvontavaiheessa, ja samalla on mahdollisuus myös hakkuiden ja hoitotöiden toteutukseen yhdessä.

Tilarajat ylittävää suojelua pitäisi edistää nykyistä enemmän, ja metsänomistajat sekä metsäammattilaiset ovat kiinnostuneita siitä, mutta näkökulma on vielä uusi. Tiedon tuottamisen, jakamisen ja tulkinnan käytäntöjä on kehitettävä, onnistumiskokemuksia jaettava ja uusia kokeilu- ja onnistumismahdollisuuksia lisättävä. Yhdessä tekeminen ja uusien asioiden oppiminen hälventää mahdollisia asenneongelmia tehokkaasti, kun ymmärretään mistä on kysymys.

Tunnistimme tekijöitä, jotka vaikuttavat tiedon kulkuun käytännön tasolle. Ekologisia ja sosiaalisia näkökulmia yhdistävä paikkatietopohjainen analyysi oli hankkeen keskeisimpiä tehtäviä. Sen soveltamisen kautta opittiin seuraavat seikat:

- Metsänomistajien suojeluasenteiden selvittäminen analyysiä varten osoittautui varsin haastavaksi. Teknisesti on mahdollista sisällyttää Zonation -analyysiin metsänomistajan suojeluasennetta kuvaava karttataso, jonka käyttö tuottaa suojelumarkkinointia varten tietoa kohteista, jotka ovat sekä *ekologisesti arvokkaita* että mahdollisesti saatavilla *vapaaehtoiseen suojeluun*.
- *Suojeluhalukkuuden huomioiminen* suunnitteluvaiheessa olisi kuitenkin suojelun kustannusvaikuttavuuden kannalta tärkeää. Kaikkien alueen maanomistajien suojeluasennetiedon hankkiminen kysely- tai haastattelutekniikalla vie liikaa resursseja, mutta tiedonhankintaa voi suunnata ekologisen verkoston kannalta tärkeimmille alueille ja täydentää vuorovaikutteisissa seminaareissa.
- *Vuorovaikutteisuus* esim. työpajojen ja maastokäyntien muodossa voisi olla avainroolissa suojeluhalukkuuden kartoittamisessa ja siten vapaaehtoisen suojelun vaikuttavuuden edistämisessä. Hyvän suojelualueverkoston aikaansaamiseksi ei ole vain yhtä oikeaa ratkaisua, vaan ottamalla vapaaehtoisten maanomistajien näkemykset huomioon voidaan hyväksyttävästi saada aikaan *monimuotoisuutta tehokkaasti turvaava verkosto*.

Tutkimusta monimuotoisuuden ja metsäsuunnittelun hyväksi

Metsäsuunnittelulla on suuri rooli metsänomistajien suojelutietoisuuden ja -päätösten taustalla, ja metsänomistajien tarve saada arvokkaiden luontokohteidensa suojeluun, käsittelyyn ja korvausprosesseihin liittyvää neuvontaa kasvaa jatkuvasti. Selvitimme, miten metsänomistajien monimuotoiset metsienkäyttötavoitteet, metsien monimuotoisuuden turvaaminen ja eri metsänkasvatusmenetelmät voidaan sisällyttää nykyistä tehokkaammin metsäsuunnitteluun ja -neuvontaan.

Ekologista ja sosiaalista tietoa yhdistävä ja toimijoiden vuorovaikutusta suosittava kohdennetun vapaaehtoisen suojelun analyysi (Paloniemi ym. 2017) on yksi suojelupolitiikkatutkimuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Analyysissä hyödynnettiin ekologista paikkatietoanalyysiä, kyselyaineistoon pohjautuvia monimuuttujamenetelmiä ja ryhmäkeskusteluaineistojen kvalitatiivista analyysiä.

Vuorovaikutteisuus oli yksi keskeinen hankkeen menetelmä ja tulos; vuorovaikutteinen, kohdennettu ja tavoitteellinen monimuotoisuusneuvonta auttaa todennäköisesti hyvin turvaamaan monimuotoisuutta tulevaisuudessa osana METSO -ohjelmaa, mutta voi todennäköisesti parantaa myös muiden politiikkakeinojen käytäntöön viemisen hyväksyntää ja vaikuttavuutta.

Monimuotoisuuden turvaamisen kokonaisuuteen kuuluu erilaisia keinoja ja menetelmiä, joita tutkimuksessa tarkasteltiin maa- ja metsätalousmaisemassa samanaikaisesti alue- ja tilatasolla sekä eri toimijoiden näkökulmista. Mahdollisuuksien mukaan havaintoja ja hyviksi tunnistettuja käytäntöjä opittaisiin hyödyntämään myös muualla.

Kaksi tutkimustulosten jalkauttamisen kannalta olennaista ajankohtaista viestinnällistä haastetta ovat:

- 1) Integroitu viestiminen luonnonsuojelubiologisesta tiedosta ja maanomistajien näkemyksistä METSO -ohjelmasta.
- 2) Uusien metsänomistajaryhmien tavoittaminen ja saaminen mukaan METSOon.

Vuorovaikutteinen viestintä auttaa soveltamaan tutkimustuloksia niin tutkimuksen tapaustutkimusalueilla – Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa – kuin METSO-alueella laajemminkin. Vaikka METSO –ohjelma on tavoittanut jo varsin hyvin maanomistajia, on viestintää syytä edelleen kehittää. Olemmekin tavoitelleet monimuotoisuuden turvaamiseen metsänomistajaryhmiä, jotka eivät aiemmin ole kuulleet luonnon monimuotoisuuden suojelusta tai pyrkineet sitä aktiivisesti edistämään. Siksi hankkeessa pyrittiin kohdentamaan viestintää erityisesti näille ”uusille ryhmille”, kuten nais- ja kaupunkilaismetsänomistajille sekä perikunnille.

Pyrimme tuottamaan uutta tietoa monimuotoisuuden turvaamisen kehittämiseksi, sekä soveltamaan sitä välittömästi jo esiintyvissä ja hankkeen aikana rakentuissa käytänteissä ja prosesseissa. Hankkeen tuloksena metsänhoitoyhdistysten tavoiteltiin antavan aiempaa tehokkaampaa ja monipuolisempaa metsäneuvontaa monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvissä kysymyksissä sekä toteuttavan uuden lainsäädännön mahdollistamaa metsäsuunnittelua ja uusia metsänhoidon muotoja.

Maantieteellisesti keskityimme *Länsi-Suomeen* ja *Pohjois-Karjalaan*, jotka alueina täydentävät toisiaan. Länsi-Suomen etelä- ja hemiboreaalinen luonto, monipuolinen maankäyttö, maatalousvaltaisuus ja lähivirkistyskäyttö vertautuvat havainnollisesti keski- ja pohjois-boreaaliseen, tiiviin metsäpeitteen ja metsätalousvaltaisen Pohjois-Karjalan alueeseen, jossa perinteinen marjojen, sienten ja riistan hyödyntäminen on saanut rinnalleen uusia käyttömuotoja, muun muassa järjestäytyntä erämatkailua. Alueiden ekologiset ja sosiaaliset edellytykset monimuotoisuuden turvaamiskeinojen ja metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisen suhteen eroavat toisistaan. Keinojen ja menetelmien vaikutukset ovat erilaisia ja niitä tarkastellaan alue- ja tilatasolla ekologisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.

Kahden alueen samanaikainen tarkastelu ohjaa tarkastelemaan monimuotoisuuden turvaamisen kehittämismahdollisuuksia kokonaisvaltaisesti. Sekä ryhmäkeskusteluiden että kyselyjen tulosten mukaan alueet eroavat selvästi toisistaan. Erojen ja niiden taustojen ymmärtäminen ohjaa kehittämään monimuotoisuusneuvontaa tulevaisuudessa kunkin alueen erityispiirteet ja haasteet huomioon ottaen.

Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen keskeiset haasteet maatalous- ja metsätalousmaiseman ja eri toimijoiden odotusten näkökulmasta ovat:

- Maanomistajien toiveiden toteutuminen metsänkäsittelyissä
- Tiedon kulku metsäorganisaatioiden sisällä
- Tilarajat ylittävän näkökulman tuominen metsäneuvontaan myös muissa kuin metsänparannukseen liittyvissä asioissa
- METSO -toimien kohdennetun markkinoinnin kohderyhmän valikoiminen älykkäästi paikkatietoa hyödyntäen
- Riistan- ja luonnonhoidon näkökulman sisällyttäminen arkipäivän metsänhoitoon, neuvontaan ja metsäsuunnitteluun ilman kalliiksi koetun ”luontopainotteisen” palvelun painolastia

Monimuotoisuusneuvonnan kehittäminen

Kuinka monimuotoisuusneuvontaa sekä toimijoiden ja maanomistajien välistä vuorovaikutusta voitaisiin entisestään kehittää tiedon ja sen kohdentamisen avulla?

Tutkijoiden, käytännön asiantuntijoiden ja kentän toimijoiden välisellä vuorovaikutuksella tunnistimme monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen keskeisimmät pullonkaulat ja suuntasimme etsimään keinoja kehittää monimuotoisuusneuvontaa. Tutkimme myös metsäneuvojien valmiuksia ja kiinnostusta metsäsuunnittelun kehittämiseen.

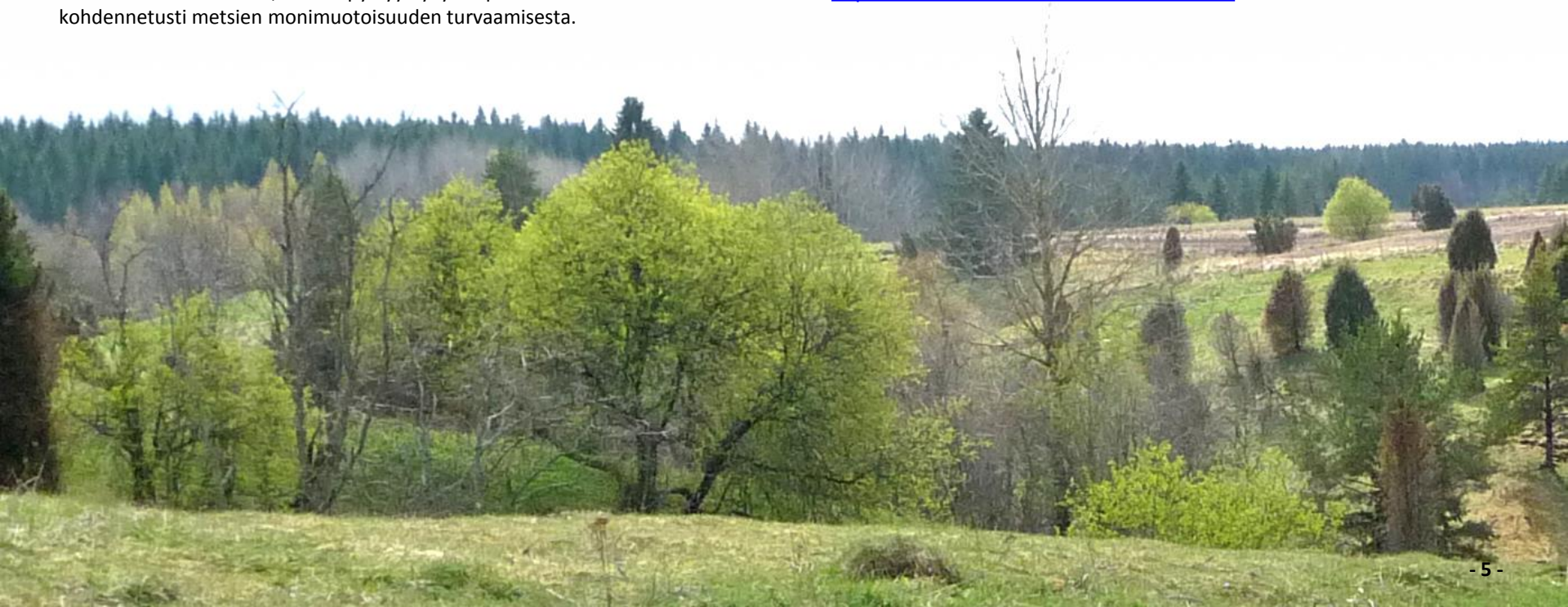
Metsäammattilaisten ja metsänomistajien väliset kohtaamiset ovat METSO-ohjelman käytäntöön viemisen kannalta aivan keskeisiä. Etenkin vuorovaikutteisella koulutuksella voidaan parantaa käytännön metsäsuunnittelua siten, että se pystyy nykyistä paremmin viestimään kohdennetusti metsien monimuotoisuuden turvaamisesta.

Metsänomistajat ja monimuotoisuuden turvaaminen

Kuinka Länsi-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa arvokkaita kohteita omistavat metsänomistajat kokevat kohdentamisen tila-, alue- ja maisematasolla tarkasteltuna ja kuinka he hyödyntävät eri tietolähteitä ja luottavat eri toimijoihin monimuotoisuusneuvonnan toteuttajina?

Maanomistajien edellytykset ja halukkuus hyödyntää erilaisia monimuotoisuuden turvaamisen keinoja ja ottaa käyttöön uusia metsänkäsitteilymenetelmiä vaihtelee. Länsi-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa tehdyn kyselytutkimuksen avulla tunnistimme erilaisia metsänomistajien näkemyksiä, kokemuksia ja odotuksia monimuotoisuuden turvaamiselle.

Kyselytutkimuksen tulokset on julkaistu Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus -sarjan numerossa 69/2016, johon voi tutustua osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-332-1>

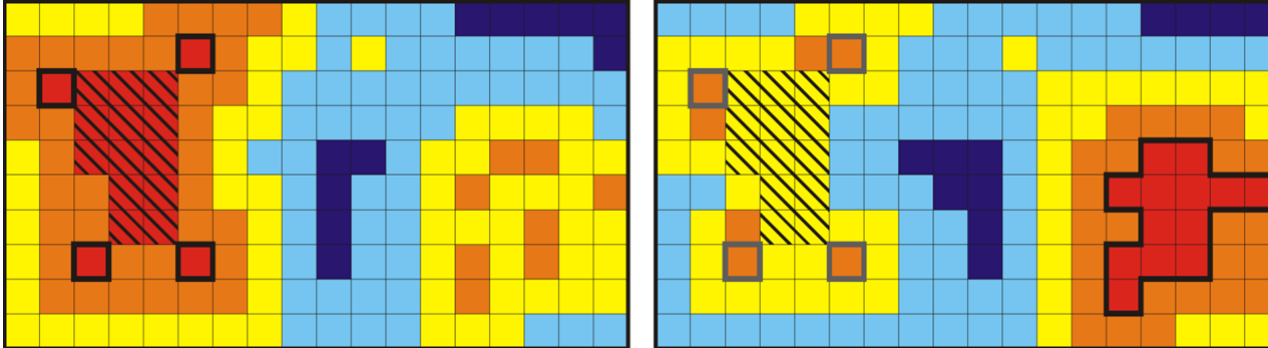
Maisematason tieto

Kuinka luonnonsuojelubiologinen tieto maisematasolla tukee toimenpiteiden kohdentamista ja auttaa integroimaan maatalous- metsätalousmaiden suojelua toisiinsa ja kuinka nämä suojelubiologiset näkökulmat ja maanomistajien kokemukset kohtaavat?

Yhdistimme maanomistajien suojelukiinnostuksen suojelupriorisointianalyysin Zonation-ohjelmalla. Tällainen kokonaisvaltainen analyysi parantaa mahdollisuuksia hyvän kytkeytyvyyden saavuttamista aiempaa hyväksytymin ja kustannustehokkaammin.

Tarkastelimme synergistisiä hyötyjä metsä- ja maatalouselinympäristöjen suojelussa maisematasolla, vapaaehtoisin suojelun keinoin. Zonation -analyysissä on mahdollista huomioida lähellä sijaitsevien arvokkaiden elinympäristöjen positiivinen vaikutus potentiaalsiin METSO -kohteisiin. Erityiseen tarkasteluun valitsimme Rekijokilaakson, jossa on paljon sekä arvokkaita perinnebiotooppeja että potentiaalisia METSO -kohteita ja josta on saatavilla myös indikaattorilajiaineistoa.

Metsänomistajien suojelunäkemyksen ja luonnontieteellisen tiedon yhdistäminen Zonation -analyysissä vaikutti suojelupriorisointiin kokeilualueella – ja auttaa näin suuntaamaan suojelu aiempaa kustannustehokkaammin.

Fiktiivinen esimerkki saavutettavuuden vaikutuksista Zonation -priorisointiin. Kytkeytyvyyteen vahvasti nojaava priorisointi näkee tiiviimmän verkoston muodostavat kohteet arvokkaimpina (punainen väri). Jos joidenkin kohteiden maanomistajat ovat haluttomia osallistumaan vapaaehtoiseen suojeluun (viivoitus), eikä parhaita kohteita saadakaan mukaan ohjelmaan, voi priorisointiin perustuvasta suojelualueverkostosta tulla kytkeytyvyydeltään varsin heikko (vasen paneeli, paksulla viivalla ympäröidyt solut). Jos suojeluhalukkuus pystytään huomioimaan jo priorisointia tehtäessä (oikea paneeli), saadaan ratkaisuksi kytkeytyvyydeltään ”epäonnistunutta” suunnitelmaa huomattavasti parempi verkosto, jossa kohdentaminen saattaa painottua selvästi eri alueelle kuin alkuperäisessä suunnitelmassa (paksu musta viiva vs. paksu harmaa viiva).

Vuorovaikutusta ja tutkimustyön jalkauttamista

Maastoretket olivat hankkeen keskeinen keino keskustella hankkeesta ja sen tuloksista paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla toimivien ihmisten kanssa.

Retkien yhteydessä pidettiin myös onnistuneita ryhmäkeskusteluja. Järjestelyjen onnistumiseen mitä ilmeisimmin vaikutti päivien teemojen kytkeytyminen läheisesti käytännön organisaatioiden muutenkin meneillään olevaan työhön.

Yksi hankkeen kohokohta oli Rekijokilaakson retkeilypäivä keväällä 2014, jonka onnistumiseen vaikuttivat ratkaisevasti Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hyvät verkostot sidosryhmiin ja mediaan. Kaikkien yhteistyökumppanien verkostoilla oli vaikutusta siihen, että hankkeessa järjestetyistä monipuolisen osallistujajoukon ryhmäkeskusteluista kertyi erinomainen tutkimusaineisto. Huomionarvoinen on myös MTK:n metsälinjan vahva sitoutuminen metsäammattilaiskoulutusten järjestämiseen, joka tuki hankkeen tulosten käytäntöön viemistä hyvin konkreettisella tavalla.

Vuorovaikutteisia retkeilyjä vuosina 2014-2016

Maastoretkeily Varsinais-Suomessa sijaitsevassa Rekijokilaaksossa

12.5.2014

Liito-orava, metsä sekä avoin laidunnettu perinneympäristö ohjasivat keskustelua Rekijokilaakson Natura-alueella. Erilaiset elinympäristövaatimukset otetaan huomioon alueen hoidossa. Retken aikana vierailimme metsäisillä perinnebiotoopeilla, tutustuimme liito-oravan elinalueeseen ja keskustelimme tilarajat ylittävstä metsäneuvonnasta. Mukana retkeilemässä oli luonnonhoidon ja -suojelun asiantuntijoita, paikallisia maanomistajia sekä järjestöjen edustajia. Tarkastelimme maastokohteita myös kartalla maastossa näkemäämme Zonation -priorisointituloksiin vertaillen.

Maastoretkeily Pirkanmaalla 24.11.2014

Vierailimme metsätalalla, jolle oli omistajan toivomuksesta laadittu luontopainotteinen metsäsuunnitelma jo kymmenen vuotta sitten. Paikalla keskustelemassa olivat sekä metsänomistaja itse että silloisen metsäsuunnitelman tekijä, ja myös uusimman metsäsuunnitelman laatija. Retkeilyllä korostui tavoitteistaan tietoisien metsänomistajan saama hyvä palvelu, jonka tuottaminen oli myönteinen kokemus myös metsäsuunnittelijoille. Luontopainotteisen suunnitelman yleistymisen esteeksi nähtiin matala kysyntä tuotantokustannuksia vastaavalla hinnalla. Kuitenkin retkeilykohdetalalla yksittäisten metsikkökuvioiden luontopainotteiset ratkaisut osoittautuivat varsin yksinkertaisiksi ja keveiksi, eli niitä olisi mahdollista toteuttaa myös tavanomaisen metsäsuunnittelun yhteydessä, mikäli tähän esimerkiksi koulutusten kautta löytyisi rutiniä. Retkeilyn kokemukset ja myöhemmin toteutetut suunnittelijoiden ja maanomistajan tarkentavat haastattelut vaikuttivat merkittävästi hankkeen myöhemmässä vaiheessa toteutettujen metsäammattilaiskoulutusten sisältöihin.

Maastoretkeily Joensuussa 19.5.2015

Tällä retkeilyllä tutustuttiin Tohmajärven seudulla METSO -kokeiluvaiheessa ympäristötukikohteiksi valittuihin kohteisiin ja keskusteltiin niiden luontoarvojen kehittymisestä, metsäsuunnitelmakirjauksista ja kohteiden käsittelyhdotuksista ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Retkeilyllä tavattiin myös kaksi naapurimetsänomistajaa, joista toisen suojelukokemus ja vertaisiesimerkki olivat vaikuttaneet myös toisen päätökseen tehdä omalla maallaan METSO -sopimus. Retkeilyllä korostuivat paitsi tilanrajat ylittävä näkökulma myös ELY -keskuksen ja Metsäkeskuksen hyvin toiminut yhteistyö alueella.

Maastoretkeily Varsinais-Suomessa sijaitsevan Hyppärän harjualueella

12.5.2016

Alueen ydinalueelle on suunnitelmassa tehdä erillisellä rahoituksella laajempi paahdeympäristökokonaisuuden hoitosuunnitelma. Retkellä perehdyttiin paahdeympäristöjen ennallistamiseen ja tutustuttiin kohteiden ominaispiirteisiin ja lajistoon. Hyppärän Natura-alueelta on kaivuutöiden alta siirtoistutettu uhanalaisia kasvilajeja käytöstä poistuneelle hiekkakuopalle. Natura-alueen vieressä sijaitsee yritys, joka käyttää tuotannossaan harjualueen hiekkaa. Yrityksen tavoitteena on maisemoida tuotannosta poistuvia alueita paahdeympäristöiksi, joille uhanalaisia kasvilajeja voidaan siirtää. Mukana retkeilemässä oli alueen maanomistajia, metsäalan asiantuntijoita, tutkijoita sekä virkamiehiä.

"Niin siinä aika luontevaa ois se, että jos joku ois kiinnostunu siitä suojelusta, niin sitte mie voisin ottaa siihen naapuriin yhteyttä että tää nyt tää teijän naapuri on, sillä on ehkä tämmöstä virreillä että ootteko kiinnostunu. Se nyt ois ihan semmosta normaalielämää."

"Luonnonhoitohankkeet ja ympäristötukisopimukset niin ne täytyy nähdä kokonaisuutena jotka tukee toinen toistaan eikä oo toisiaan poisulkevia."

"Mä just nimenomaan tätä oon ite korostanu aika monessa puheenvuorossa että se nimenomaan täältä, metsänomistajista ku se lähtee ja nimenomaan siitä naapurista lähtee ja samalta kylältä lähtee. Elikkä joku on kylällä malliesimerkki niin, se lisää sitä. Se on joka asiassa, ja tässä erityisesti."

"Mut ku paperilla on niin ku kasvot niin se on, helppo ymmärtää. Ei se oo niin kauheen paha juttu sitten enää ookaan."

"Yhteistoiminta ja tämmönen viranomaisten ja maanomistajien ja kaikkien muitten tahojen välillä niin, semmonen keskustelu niin se on ihan ensarvosen tärkeitä näissä asioissa."

"Tässä on nyt se, haaste että meidän täytyy pysäyttää monimuotoisuuden tilan heikkeneminen, ja se pitäis pysäyttää nyt eikä 50 vuoden päästä."

"Nehän ei sulje toisiaan pois, monimuotoisuuden edistäminen ja virkistyskäyttö esimerkiks."

Vuorovaikutteinen suojelusuunnittelu rakentaa luottamusta

Eri maanomistajilla on erilaisia kokemuksia tavoista turvata luonnon monimuotoisuutta, mutta niin on myös metsäammattilaisilla. Sekä kiinnostus, kokemukset että osaaminen vaihtelevat luonnollisesti eri yksilöiden välillä. Tämä ei ehkä ole uusi havainto, mutta yhdistettynä nykyiseen huonoon valtiontalouden tilanteeseen ja niukkenevien suojeluresurssien haasteeseen se kannustaa katselemaan metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista uudessa valossa.

Metsänomistajien palvelutarpeet muuttuvat metsänomistajien muuttuessa. Uuteen kysyntään on vastattava uudenaikaisilla palveluilla: luonnonhoidon, monimuotoisuuden ja erilaiset virkistyskäyttömuodot huomioivalla metsänhoidolla ja -hakuilla. Uudet palvelut vaativat työtapojen kehittämistä ja tiedonkulun parantamista metsänomistajien ja muiden toimijoiden välillä. Tiedon hyödyntämistä voi edistää metsä-neuvojien koulutuksella ja tiedottamalla metsänomistajille.

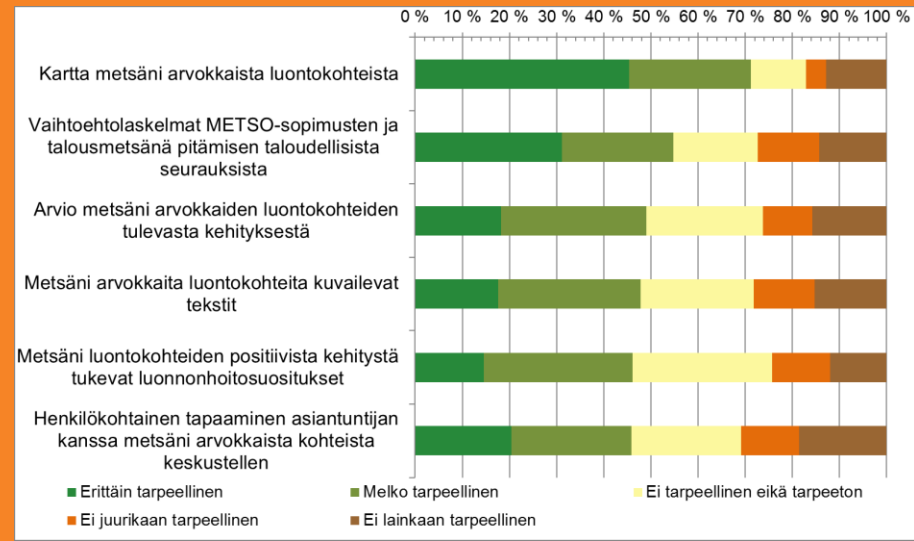
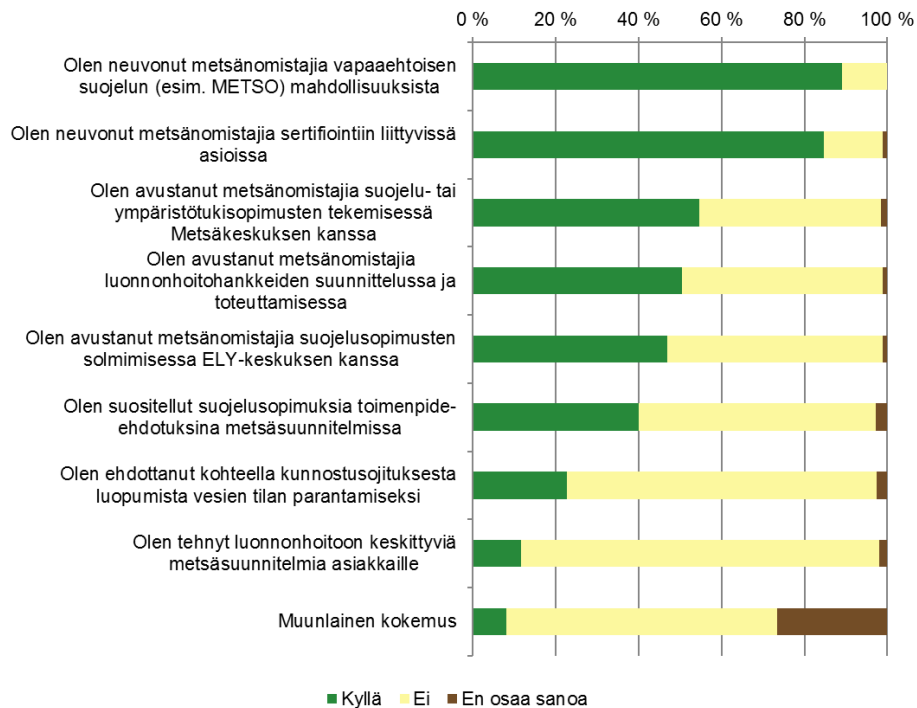
Tiedon tulisi olla paikallisissa olosuhteissa sovellettavissa esimerkiksi jalkauttamalla koulutustilaisuudet maastoon. Luonnontieteellisen tiedon lisäksi sosiaalinen ja paikallinen tieto ovat olennaisia. Olemassa olevia sosiaalisia suhteita kannattaa tukea ja hyödyntää tiedon levittämisessä.

Vuorovaikutteisissa työpajoissa ja ryhmäkeskusteluissa pienryhmät keskustelivat tutkimushankkeen teemoista: mahdollisuuksia parantaa tiedon käyttöä ja vuorovaikutusta.

Työpajat kohdistuivat osakokonaisuuksiin, jotka valittiin käytännön asiantuntijoiden ja yhteistyöryhmän kanssa. Työpajoissa hyödynnettiin osallistavia ja vuorovaikutteisia menetelmiä ja pyrittiin kehittämään aiempaa toimivampia ratkaisuja konkreettisiin kysymyksiin.

Keskusteluissa monimuotoisuustiedon käyttöä ja vuorovaikutuksen parantamista lähestyttiin seuraavien paikallisesti tärkeisiin näkökulmiin:

- Varsinais-Suomessa (Rekijokilaakso – Hyyppärä): *tilarajat ylittävä suojelu*
- Pohjois-Karjalassa: *lehdot*
- Pirkanmaalla: *vanhat metsät*

Metsäammattilaisten toteuttamien neuvonta- ja suunnittelutoimien yleisyys (Hujala ym. 2016)

Eri palveluiden tarpeellisuus metsänomistajien omien metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen tai lisäämiseen liittyvien päätösten kannalta (Hujala ym. 2016)

Metsänomistajat ja metsäammattilaiset vastasivat postikyselyihimme.

Kysyimme muun muassa metsänomistajien kiinnostusta hankkia luonnonhoitoon painottuva metsäsuunnitelma, oman metsän arvokkaiden kohteiden positiivista kehitystä tukeva hoitosuunnitelma tai aloittaa tilanrajat ylittävä luonnonhoitohanke. Selvästi suosituin oli hoitosuunnitelma, jota lähes puolet vastanneista piti melko tai erittäin tarpeellisenä. Tulokset kannustavat luomaan metsäneuvontaan joustavan palveluvalikoiman, joka voi vahvistaa metsäsuunnittelun ja -neuvonnan vaikuttavuutta. Metsäammattilaiskysely valaisi metsäammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia metsänomistajien neuvonnasta.

Maanomistaja- ja metsäammattilaiskyselyistä on saatu hyvää käytäntöön sovellettavaa tietoa. Sen perusteella metsäsuunnittelua on jo nyt kehitetty maanomistajien toiveet paremmin huomioivaksi. Koulutusmalleja voidaan hyödyntää eri metsäorganisaatioissa kautta maan.

Metsäammattilaisten monimuotoisuusneuvonnan tueksi kehitettiin **koulutusmalli**. Malli kokoaa yhteen jo olemassa erilaista osaamista ja tunnistaa uusia osaamisen kehittämistarpeita sekä jakaa tietoa tilarajat ylittävästä tarkastelusta. Koulutuksen avulla metsäammattilaiset voivat yhdessä eri viranomaisten kanssa tunnistaa nykyistä paremmin metsänomistajien piileviä tarpeita ja vastata niihin yhdessä. Näin monimuotoisuuden turvaamisesta tulee osa markkinalähtöistä metsäsuunnittelua, ja metsäsuunnittelukin pystyy ottamaan huomioon asiakkaiden koko kirjon ja yhdistämään ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden – sekä markkinoimaan aktiivisesti suunnittelua, joka turvaa tilarajojen sisällä ja niiden yli esiintyviä monimuotoisuusarvoja.

Koulutusmallia pilotoitiin paikallisten metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöille koulutuspäivillä **Huittisissa 4.11.2015 ja Savonlinnassa 24.11.2015**. Aamupäivän ohjelma sisälsi alustuksia ja pienryhmätyöskentelyä, iltapäivällä jalkauduttiin maastokohteille. Koulutusta edelsi pieni ennakkotehtävä ja sen jälkeen pidettiin osallistujien kanssa palaveri koulutuksen pohjalta toteutetusta tai ideoidusta pienimuotoisesta kehittämiskokeilusta omassa työssä.

Ennakkotehtävässä koulutuksen osallistujia pyydettiin käymään lyhyt keskustelu esimiehensä kanssa koulutuksen teemoista omasta näkökulmastaan. Keskustelu auttaa pohtimaan, miten monitavoitteinen suunnittelu parantaa metsänomistajan saamaa palvelua, miten se hyödyttää organisaatiota itseään ja millaisia muutoksia oman organisaation toimintaan tulisi tehdä, jotta monitavoitteinen neuvonta ja suunnittelu yleistyisivät.

Lisäksi **Vierumäellä 20.–21.4. 2016** järjestettiin työryhmätyöskentelyä ja maastoretkellä tehtävärasteja. Työryhmätyöskentelyssä käsiteltiin mm. metsänomistajan tavoitteiden tiedustelun käytäntöjä ja tavoitteiden huomioon ottamista metsäsuunnittelutyössä. Retkeilykohteilla pohdittiin mm. luontokohteen tunnistamista ja rajaamista.

Rovaniemellä 25.–26.8.2016 metsänhoitoyhdistysten tila-arvio- ja metsäsuunnittelupäivien ensimmäisenä päivänä käytiin läpi maanomistajakyselyn ja metsäammattilaiskyselyn tuloksia. Toisena päivänä maastossa aiheena oli tilarajat ylittävien luontokohteiden huomioiminen metsäsuunnittelussa ja tila-arvioissa sekä METSO -ohjelman soveltaminen Pohjois-Suomessa.

Hankkeessa tunnistettuja mahdollisuuksia parantaa tiedonkulkua osana monimuotoisuuden turvaamista

Toimitus

Joose Oratuomi, Riikka Paloniemi, Teppo Hujala, Anni Arponen

Kuvat

Kansi Annika Harlio, **sivu 1** Anna Salomaa, **sivu 4** Annika Harlio, **sivu 5** Anni Arponen, **sivu 7** Annika Harlio & Maarit Jokinen, **sivu 9** Sari Pynnönen, **sivu 11** Annika Harlio, **takakansi** Annika Harlio

Lähteet

Paloniemi R., Hujala T., Rantala S., Harlio A., Salomaa A., Primmer E., Pynnönen S., Arponen A. (2017) Integrating ecological and social knowledge to support targeting of voluntary biodiversity conservation. *Conservation Letters*.

Hujala T., Pynnönen S., Kurttila M., Arponen A., Kasurinen S., Tähtinen S., Primmer E., Paloniemi R. (2016) Metsien monimuotoisuuden suojele ja käsittelyjä monipuolistavien neuvontapalvelujen kehittäminen: maanomistajien ja metsäammattilaisten näkemyksiä. *Luonnonvara- ja Biotalous tutkimus* 69/2016.

Salomaa A., Paloniemi R., Hujala T., Rantala S., Arponen A., Niemelä J. (2016) The use of knowledge in evidence-informed voluntary conservation of Finnish forests. *Forest Policy and Economics* 73: 90–98.

Linkkejä

Tiedote: "Käytännön ratkaisuja metsien käytön Rubikin kuution."

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Kaytannon_ratkaisuja_metsien_kayton_Rubi%2827364%29

Tiedote: "Metsien monikäyttöä edistetään toimihenkilöiden koulutuksella."

https://www.mtk.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotteet_2015/joulukuu/fi_FI/Tiko/

Video TIKO -hankkeesta: Palveluja metsänomistajille monitavoitteiseen metsänhoitoon. Metsäammattilaisten koulutus maastoretkellä 4.11.2015.

<https://www.youtube.com/watch?v=F5pA2v9JL38>

Suomen ympäristökeskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ruokaa ja luonnonvaroja

metsäkeskus